

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง พัฒนา และทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการดำเนินการวิจัยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) ตามแนวคิดของ เคมมิส และแม็กแทกการ์ท (Kemmis & McTaggart) โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผนงาน (Planning) การลงมือปฏิบัติ (Action) การสังเกตผลการปฏิบัติงาน (Observation) และการสะท้อนกลับการปฏิบัติงาน (Reflection) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. พื้นที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนทุ่งจานวิทยาคม อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา เขต 28 เนื่องจากเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก และมีที่ตั้งอยู่ในเขตชนบท สอดคล้องเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ และได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นประโยชน์ในการประสานงานและติดตามผลการวิจัย

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การ สังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนคุณภาพ 2) ร่างรูปแบบการบริหารของโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3) ประชุมระดมความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ 4) นำรูปแบบการบริหารโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศมาทดลองใช้โดยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ 5) สรุปผลการศึกษาและเขียนรายงานวิจัย

3. ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ในท้องถิ่น และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนทุ่งจานวิทยาคม จำนวน 31 คน

4. การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Study Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจเฉพาะ (Focus Interview) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยไม่สมบูรณ์ (Incomplete Participant Observation) การบันทึกภาพ การบันทึกเสียง และการจดบันทึก

5. การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การจำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ ทุกครั้งภายหลังจากการเก็บข้อมูล

6. สรุปผลการวิจัยเชิงอุปนัย (Inductive Analysis) และนำเสนอรายงานการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาที่ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนคุณภาพ จากนักวิชาการ และนักการศึกษาทั้งใน และต่างประเทศ และกลยุทธ์การบริหารของผู้บริหาร สถานศึกษาด้านแบบที่มีผลงานดีเด่น เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนารูปแบบ การบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ ผลการสังเคราะห์ข้อมูลได้รายละเอียดของรูปแบบเกี่ยวกับ โรงเรียนคุณภาพ จำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีผลสัมฤทธิ์ทางเรียนที่ดี 2) หลักสูตร สถานศึกษา และกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ 3) อาคารสถานที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 4) โรงเรียน และชุมชนร่วมมือกันจัดการศึกษา 5) ครู และบุคลากร ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ และ 6) โรงเรียนมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ และสังเคราะห์ข้อมูลได้ รูปแบบเกี่ยวกับกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ จำนวน 6 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 2) การบริหารอย่างมีระบบ 3) การบริหาร แบบมีส่วนร่วม 4) การมีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 5) การพัฒนา และสร้างขวัญกำลังใจ ให้ครู และบุคลากร และ 6) การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับชุมชน ผลการพัฒนารูปแบบ ที่ผู้วิจัยได้นำเข้าที่ประชุมคณะครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนภูพาน วิทยาคม เพื่อให้ตรวจสอบ และขอความเป็นชอบในการนำไปทดลองใช้โดยใช้กระบวนการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และที่ประชุมเห็นชอบร่วมกันให้นำไปทดลองใช้ในการบริหารจัดการ ศึกษาในระยะเวลา 1 ภาคเรียน และได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จ ตามรูปแบบการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์ การปฏิบัติที่เป็นเลิศที่น่ามาทดลองใช้ในครั้งนี้ ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียน มัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศที่ผู้วิจัยได้จากการ สังเคราะห์เป็น การศึกษาในลักษณะองค์รวมของการพัฒนาโรงเรียนตามองค์ประกอบ ของการเป็นโรงเรียนคุณภาพ ทั้ง 6 องค์ประกอบ และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วม หลังจากการทดลองใช้ได้ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการเป็นโรงเรียนคุณภาพสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีจากการวิจัย พบว่า ในด้านคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยรวมแล้วนักเรียนโรงเรียนกุ้งจานวิทยาคม มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีเป็นที่ยอมรับ และเป็นไปตามเป้าหมาย และตัวชี้วัด ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่โรงเรียนได้จัดกิจกรรมส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยรวมไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. ด้านหลักสูตรสถานศึกษา และกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ จากการศึกษาวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องให้มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน และความเหมาะสมกับท้องถิ่น และการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของนักเรียน และชุมชน แต่ปัญหาที่พบคือ โรงเรียนยังขาดครูในบางสาขาวิชา เช่น เกษตรกรรม และศิลปะ ทำให้โรงเรียนยังไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์และเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

3. ด้านอาคารสถานที่ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จากการศึกษาวิจัย พบว่า โรงเรียนมีการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น อาคารเรียนมีสีสดใสสวยงาม โรงเรียนมีความสะอาดร่มรื่น มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะการติดตั้งระบบ WI - FI ในบริเวณโรงเรียน ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

4. โรงเรียน และชุมชนร่วมมือกันจัดการศึกษา จากการศึกษาวิจัย พบว่า โรงเรียน และชุมชนร่วมมือกันจัดการศึกษาเป็นอย่างดี ทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ในการเป็นที่ปรึกษาด้านต่าง ๆ ให้กับโรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบลกุ้งจานสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน และเยาวชนในท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (สถานีอนามัย) ดูแลด้านสุขภาพอนามัย และโรงเรียนกับวัดดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในด้านประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น

5. ครู และบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ จากการศึกษาวิจัย พบว่า ครูทุกคนของโรงเรียนกุ้งจานวิทยาคมได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนา โดยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาไม่ต่ำกว่าคนละ 3 ครั้ง ต่อภาคเรียน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และยังได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นตามศักยภาพของแต่ละคน

6. โรงเรียนมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ จากการศึกษาวิจัย พบว่า จากการแข่งขันทักษะทางวิชาการในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ผลงานของนักเรียนโรงเรียนกุ้งจานวิทยาคมได้รับ

การพัฒนาให้มีผลงานดีขึ้นอย่างชัดเจน จากปีการศึกษา 2554 ได้รางวัลทั้งสิ้น 9 เหรียญทอง แต่ในปีการศึกษา 2555 ได้รางวัลเพิ่มขึ้นเป็น 15 เหรียญทอง ซึ่งเกิดจากการร่วมมือ และทุ่มเทของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนจนทำให้โรงเรียนมีผลงานดีเด่น เป็นที่ยอมรับของสังคมว่ามีการพัฒนาการที่ดีขึ้นกว่าเดิม

นอกจากนี้ได้ศึกษาในส่วนของผลการวิจัยที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศสรุปได้ดังนี้

1. การบริหารเชิงกลยุทธ์ โรงเรียนมีการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยมีการปรับแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนที่สอดคล้องกับกลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียน จัดทำตัวชี้วัดและเป้าหมายเพื่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพ รวมทั้งมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. การบริหารงานอย่างมีระบบ โรงเรียนได้นำระบบวงจรคุณภาพตามรูปแบบของ เดมมิง (Demming Cycle) หรือวงจร PDCA มาใช้ในการบริหารอย่างมีระบบของโรงเรียน โดยการวางแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการประจำปี การมอบหมายงานและลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ การกำกับติดตาม และตรวจสอบผลการดำเนินงาน/โครงการที่ดำเนินการ และการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาให้ดีขึ้น มีคณะกรรมการนิเทศงานของโรงเรียน การติดตามงานโดยงานแผนงานโรงเรียน และการประชุมปรึกษาหารือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน และแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น

3. การบริหารแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทั้งในส่วนของครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมีความตั้งใจในการทำงาน มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน มีมนุษยสัมพันธ์ และเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความคล่องตัวในการทำงานสูง กล้าคิด และกล้าตัดสินใจ มีความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

5. การพัฒนา และสร้างขวัญกำลังใจให้กับครู และบุคลากร โรงเรียนมีระบบการบริหารที่สนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งการประชุม อบรม สัมมนา และส่งเสริม

การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างขวัญ กำลังใจ และความสามัคคีในหมู่คณะอย่างสม่ำเสมอ

6. การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับชุมชน โรงเรียนเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของชุมชนร่วมกันสร้างโรงเรียนขึ้นมามีความผูกพัน และร่วมมือกันเป็นอย่างดี โรงเรียนยังมีความร่วมมือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท. กู้จวน) ในการทำแผนการจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนานักเรียน และเยาวชนในตำบลเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชนที่ร่วมมือกันพัฒนานักเรียน เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมประจำตำบล (สถานีอนามัย) เป็นต้น

จากที่กล่าวมาเป็นการดำเนินการตามองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ เป็นกลยุทธ์การบริหารที่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นรูปแบบทดลองใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แต่จากการศึกษาวิจัยที่โรงเรียนกู่จานวิทยาคมเป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ข้อค้นพบเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบที่จะทำให้ได้รูปแบบการบริหารที่มีความสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอีก 3 องค์ประกอบที่คาดว่าจะสามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้เพิ่มขึ้นได้ประกอบด้วย

- 1) โรงเรียนต้องมีการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง 2) โรงเรียนต้องมีการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน และ 3) โรงเรียนต้องมีการสร้างเครือข่ายทางสนับสนุนทางวิชาการ และงบประมาณ ผู้วิจัยจึงขอสรุปผลสิ่งที่ได้เป็นข้อค้นพบเพิ่มเติมจากการวิจัยที่โรงเรียนกู่จานวิทยาคม และจะเป็นกลยุทธ์การปฏิบัติที่จะสามารถนำไปพัฒนาให้ได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพที่มีความสมบูรณ์ และคาดว่าจะได้ผลดีในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น ได้แก่

1. การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง โรงเรียนกู่จานวิทยาคมมีการวางระบบ และการดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่แล้ว แต่จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาการดำเนินการให้เข้มแข็งมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะบทบาทของครูที่ปรึกษา และการประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพวิถีชีวิตของนักเรียน และจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้สูงขึ้น

2. การจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน ทั้งนี้ นักเรียนโรงเรียนกู่จานวิทยาคมมาจากสภาพครอบครัวที่มีความแตกต่างกัน นักเรียนบางส่วนเรียนรู้ได้ช้า และมีศักยภาพในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้น วิธีการจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน คุณครูจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น

3. การสร้างเครือข่ายสนับสนุนทางวิชาการ และงบประมาณ โดยโรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนได้ดี แต่ยังจำเป็นที่จะต้องสร้างเครือข่ายทางวิชาการมาสนับสนุนการจัดการศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะในด้านวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น นอกจากนี้เนื่องด้วยโรงเรียนเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กได้รับงบประมาณจำกัด ชุมชนโดยรอบโรงเรียนยังมีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ดีนัก โรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องขยายเครือข่ายไปยังภาครัฐ และภาคเอกชนอื่น ๆ ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น เช่น การเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ทางวิชาการทั้งภาครัฐ และเอกชน การสร้างความร่วมมือกับโรงเรียนที่มีความพร้อมทางด้านวิชาการ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกัน การสร้างเครือข่ายด้านการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรต่างๆ ในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล ให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศในครั้งนี้ ผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปราย มีดังนี้

1. ผลของการทดลองใช้รูปแบบการบริหารในการเป็นโรงเรียนคุณภาพ

1.1 ด้านนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี จากการนำรูปแบบการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศไปทดลองใช้นั้น ปรากฏว่าในด้านความมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้จัดกิจกรรมปลูกฝังความมีคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในเกณฑ์ที่ดีตามเป้าหมายของโรงเรียน โดยเฉพาะเมื่อนักเรียนอยู่ที่บ้านจะช่วยเหลือพ่อแม่ ผู้ปกครองซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรทำงานที่งานเป็นอย่างดี เช่น การช่วยงานในบ้าน การดูแลเลี้ยงโค หรือกระบือ การทำนาตั้งแต่เริ่มปลูกข้าว จนถึงฤดูเก็บเกี่ยวนักเรียนจะช่วยเหลือผู้ปกครองได้ดีมาก สมควรได้รับการยกย่อง และชมเชยในด้านนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจิตรวงศ์ ณ อยุธยา (2553, หน้า 13) ที่กล่าวว่าที่ใดซึ่ง “การศึกษา” ให้ทั้งวิชาความรู้ และจิตสำนึกในด้านคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรม ตลอดจนจิตสำนึกอื่น ๆ ที่ผู้มีการศึกษาพึงจะได้รับการปลูกฝัง ที่นั่นถือว่าประสบความสำเร็จในการพัฒนา “การศึกษา” และสอดคล้องกับแนวคิดของ โกวิท วรพิพัฒน์ (กรมสามัญศึกษา, หน้า 31 - 33) ที่กล่าวว่า การศึกษาที่ดีต้องปลูกฝังคุณธรรมเข้าไปในตัวเด็กให้ได้ เด็กดีย่อมทำอะไรก็ดี เป็นเรื่องธรรมดา ๆ เราช่วยกันสร้างช่วยกันปั้นเขาให้ดีเกิดเรื่องคุณธรรม สามารถปลูกฝังได้

โดยการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเท่านั้น และเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานด้านคุณธรรม จริยธรรมยังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง ควบคู่ไปกับการประเมินผลด้านความรู้ความสามารถของผู้เรียน การศึกษาคือ กระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเจริญงอกงาม และสังคมพัฒนา คือ ได้รับการศึกษาแล้วต้องยิ่งขยัน ยิ่งได้รับการศึกษาก็ต้องยิ่งอดทน ยิ่งได้รับการศึกษาก็ต้องมีความกตัญญู ยิ่งได้รับการศึกษาก็ยิ่งต้องพึ่งพาตนเองได้ ช่วยตนเองได้ และช่วยผู้อื่นได้ แต่ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยรวมแล้วยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ ทั้งนี้แม้ว่าโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการประชุมครู เพื่อมอบนโยบาย และสร้างความตระหนักให้กับครูได้เห็นความสำคัญ ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีดำเนินการต่าง ๆ โดยเฉพาะการจัดสอนเสริมพิเศษให้กับนักเรียนในทุก ๆ สัปดาห์ มีการพัฒนาสนับสนุนด้านสื่อการเรียนการสอน อินเทอร์เน็ต และแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยส่วนใหญ่ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ ทั้งนี้อาจจะมาจากปัจจัยหลายประการ ทั้งในด้านความพร้อมของนักเรียนเองที่ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนที่มีพื้นฐานการเรียนรู้ที่ไม่ดี นักเรียนที่เรียนเก่ง หรือมีความพร้อมทางครอบครัว จะเข้าไปเรียนในตัวจังหวัด หรืออำเภอ นักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนจึงเป็นเด็กที่มีผลการเรียนที่ยังไม่ดี และส่วนใหญ่ครอบครัวไม่สมบูรณ์ หรือขาดความพร้อมทางครอบครัว และในส่วนของโรงเรียนคือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลนักเรียนอาจจะยังไม่สอดคล้องกับศักยภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ปัจจัยด้าป้อนคือ นักเรียนแต่ละชั้นปีย่อมจะมีความแตกต่างกันไป ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจ และปรับวิธีการให้เหมาะสมกับนักเรียนให้เหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการศึกษาให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน จากผลที่เกิดขึ้นทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนจะต้องนำมาวิเคราะห์ข้อมูล และหาแนวทางที่จะแก้ไขปัญหามุ่งยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นต่อไป โดยเฉพาะการปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน การวัด และประเมินผลที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน เพื่อช่วยกันพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิศนา ขามมณี และคณะ (2545, หน้า 59 - 69) ที่พบว่า องค์ประกอบ/ ปัจจัยสำคัญ ๆ ที่เป็นแรงผลักดันช่วยให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประสบความสำเร็จ มี 6 ประการได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านผู้บริหาร 2) องค์ประกอบด้านยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ 4) องค์ประกอบด้านครู 5) องค์ประกอบด้านนักเรียน และ 6) องค์ประกอบด้านผู้ปกครอง และชุมชน โดยสามารถอธิบายได้ว่า 1) องค์ประกอบด้านผู้บริหาร จากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพล

สูงมากต่อความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จล้วนเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของงานวิชาการและเน้นการพัฒนาวิชาการของโรงเรียนทั้งสิ้น มีความกล้าในการตัดสินใจ กล้าต่อการเสี่ยงเพื่อผลักดันให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ในขณะเดียวกันการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นประชาธิปไตยและการเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน ก็เป็นองค์ประกอบเกื้อหนุนให้ผู้บริหารดำเนินการไปได้ด้วยดี 2) องค์ประกอบด้านยุทธวิธีในการปรับเปลี่ยนแนวคิดของครู ได้แก่ 1) การส่งเสริมการเรียนรู้ของครู โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จนั้น การส่งเสริมต้องเป็นไปอย่างจริงจัง กล่าวคือ ส่งเสริมในรูปแบบที่หลากหลายอย่างเพียงพอ และอย่างต่อเนื่อง 2) การส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้ครูเห็นความสำคัญ มีความรู้สึกผูกพัน และรับผิดชอบต่อการพัฒนา 3) การมีแนวคิดหลักเป็นจุดร่วมในการพัฒนา เช่น การบูรณาการการสอน การให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การสร้างความรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการสอน การจัดหลักสูตร และกิจกรรมเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียนเป็นต้น ช่วยให้การดำเนินการเป็นไปอย่างพร้อมเพรียงกัน และมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน 4) การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร กล่าวคือ เป็นการช่วยเหลือกัน และกัน ด้วยความเข้าใจ และความปรารถนาดีต่อกันเพื่อการปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้น การจัดระบบนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน 3) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ เช่น การบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อม สถานที่ และสื่ออุปกรณ์ มีการปรับปรุงระบบการทำงาน การวางแผนยุทธศาสตร์ การใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศ การนิเทศกำกับติดตามงาน และการจัดระบบการประเมิน เป็นต้น 4) องค์ประกอบด้านครู ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้สำเร็จตามเป้าหมายนั้น ครูนับเป็นบุคคลที่ใกล้ชิด และส่งผลตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด หากครูไม่ปรับเปลี่ยนแนวคิด และพฤติกรรมการสอนก็ยากที่จะเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวิจัยพบว่า โรงเรียน/สถานศึกษาที่สามารถปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้สำเร็จ ครูของโรงเรียนจะต้องมีเจตคติที่ดีต่อผู้บริหาร และโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีมนุษยสัมพันธ์ และความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้ร่วมงาน และเป็นผู้ให้ความร่วมมือในการทำงาน 5) องค์ประกอบด้านนักเรียน จากการศึกษาวิจัย พบว่า นักเรียนมีความใฝ่รู้เป็นธรรมชาติอยู่แล้ว หากสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวย นักเรียนก็จะเกิดการเรียนรู้ไปตามธรรมชาติ นักเรียนมีการปรับตัวไปตามการปรับเปลี่ยนของครู แต่จะเป็นไปมาก - น้อย เร็ว - ช้า ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมหลายประการ ซึ่งโรงเรียนโดยเฉพาะครูควรให้ความสำคัญ เด็กจะชอบเรียนกับครูที่ใจดี เข้าใจเด็ก ไม่ดุด่า ไม่ลงโทษนักเรียน เขาชอบให้ครูตักเตือนมากกว่าให้พูดกับเขา เด็ก ๆ ยอมรับเขา เด็กต้องการครูที่สอนสนุก ไม่เครียด

แต่มีสาระ โรงเรียนจึงควรมีการวิเคราะห์ ศึกษาความสนใจและความต้องการของเด็ก และพิจารณา นำเรื่องที่เด็กสนใจอยากเรียนรู้เข้าไปในหลักสูตร และ 6) องค์ประกอบด้านผู้ปกครอง และชุมชน นับเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่ง การที่โรงเรียนสามารถดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน เข้าใจจุดมุ่งหมายการดำเนินงานของโรงเรียน ความจริงใจ ในการพัฒนาของโรงเรียนจะช่วยให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน และให้ความร่วมมือ แก่โรงเรียนมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ ชีระ บุญเจริญ และวาสนา ศรีไพโรจน์ (2554, หน้า 125 – 126) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของโรงเรียนว่าเมื่อพิจารณาเนวศวิทยาของผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ พบว่า ครอบครัวอยู่ใกล้ชิด และล้อมรอบตัวเด็กนักเรียนมากที่สุด พ่อแม่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางวิชา ของเด็กนักเรียน และเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541, หน้า 186) ที่กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบัน ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของเด็กตั้งแต่แรกเกิด จนกระทั่งตลอดชีวิตของเขา ครอบครัวที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นในครอบครัวนั้น ก็จะทำให้เด็กเป็น คนที่สนใจเอาใจใส่การเรียนรู้ และได้รับการศึกษาอย่างดี ดังนั้น ครอบครัวไม่ควรผลัดภาระให้กับ โรงเรียนในการให้การศึกษาแก่เด็กเพียงอย่างเดียว เพราะเด็กนั้นเรียนรู้ได้ทุกที่โดยเฉพาะการเรียนรู้ จากคนใกล้ชิดเป็นสำคัญ จากที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น โรงเรียนกู่จานวิทยาคมก็ได้มีการดำเนินการ อยู่แล้วในหลาย ๆ ประเด็น แต่หากทุกคนทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนร่วมมือกันอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น ย่อมจะช่วยกันพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้น ได้อย่างแน่นอน

1.2 หลักสูตรสถานศึกษา และกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีสื่อ และ เทคโนโลยีที่เหมาะสม ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับศักยภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมาอย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูทุกคนมีส่วนร่วมดำเนินการ มีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้และ ประสพการณ์เพิ่มเติม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความตระหนักในสำคัญของหลักสูตร สถานศึกษาที่พยายามจะให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามมาตรฐาน และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยเฉพาะในสาระ การเรียนรู้เพิ่มเติม โรงเรียนจะมุ่งเน้นให้นักเรียนได้มีพื้นฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับการงานอาชีพ และ เทคโนโลยี เช่น งานช่างไฟฟ้า งานอาหาร งานประดิษฐ์ เกษตรกรรม และคอมพิวเตอร์ เพื่อใ้ นักเรียนใช้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพได้ในอนาคต จึงถือว่าเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพบริบทของท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่บัญญัติไว้ว่า หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ

ต้องมีลักษณะหลากหลาย โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ให้เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพ
 สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้
 ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม และ ชีระ บุญเจริญ (2546,
 หน้า 111 - 112) ได้กล่าวถึงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า 1) ยึดหยุ่นสนองความต้องการ
 ของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ 2) ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 3) มีความสมดุลทั้งสาระการเรียนรู้ เวลา และเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน 4) มีความเสมอภาค
 เท่าเทียมทางการศึกษา คนปกติ และผู้ด้อยโอกาสมีความเสมอภาคในการเรียนร่วมกัน 5) ส่งเสริม
 การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เรียนรู้ตลอดชีวิต และใช้เวลาว่างอย่างสร้างสรรค์
 เพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความก้าวหน้าในอาชีพและการดำรงชีวิต 6) เสริมสร้างเอกภาพ
 ของชาติ มีความพอดี ระหว่างความเป็นไทย และความเป็นสากล 7) มุ่งให้สอดคล้องกับ
 ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และแนวคิดของ เกียรติศักดิ์
 เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541, หน้า 175 - 176) ว่าเป็นหลักสูตรที่นักเรียนสามารถจะประกอบอาชีพ
 ในชุมชน และท้องถิ่นที่อยู่ได้ เพื่อไม่ต้องอพยพเข้ามาทำงานในเมือง ทำให้เกิดปัญหาสังคม
 มากมาย จัดให้เหมาะกับบริบทท้องถิ่นชนบท เพื่อทำให้เด็กที่มีปัญหาเศรษฐกิจที่ไม่สามารถ
 มาเรียนหนังสือได้ สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพ ในท้องถิ่นของตนได้ โดยไม่ต้องเดินทางไปไกล
 นอกจากนั้น โรงเรียนยังต้องเป็นที่พัฒนานักเรียน มีการสอบหลักสูตรเกี่ยวกับการพัฒนาร่างกาย
 จิตใจ และสติปัญญาควบคู่กันไปอย่างเหมาะสม เพื่อนักเรียนในอนาคตจะเป็นผู้ที่มีสุขภาพดีในทุกด้าน
 และเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี และเหมาะสมกับยุคที่มีการแข่งขันสูงในอนาคต ส่วนในด้านกระบวนการ
 การจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพนั้น ผลการวิจัย พบว่า ครูมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
 การผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง และโรงเรียนมีการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีมาเพิ่มเติม รวมทั้ง
 มีอุปกรณ์การจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยมากขึ้น ในภาพรวมแล้วครูปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอน
 อย่างเต็มศักยภาพ มีการนำความรู้ที่ได้จากการไปประชุม อารัม สัมมนฯ หรือรูปแบบจากโรงเรียน
 อื่น ๆ มาพัฒนาการสอนของตนเอง มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูด้วยกัน และเนื่องจาก
 เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กจึงมีการดูแลนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด นักเรียนสามารถมาสอบถาม
 นอกห้องเรียนได้อยู่เสมอ นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีระบบการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร
 โดยผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการนิเทศของโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัด
 การเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีความตั้งใจ และพยายามที่จะพัฒนา
 กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีคุณภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ภารดี อนันต์นารี
 (2551, หน้า 282) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนว่าจะต้องมีการดำเนินการ
 ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระ และหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญ 2) ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน 3) จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอน แก่ครูในกลุ่มสาระ ต่าง ๆ โดยเป็นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศ แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน 4) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ ในด้านการมีสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมีการพัฒนาด้านสื่อ และเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น มีอุปกรณ์ประกอบ การจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยมากขึ้น เช่น การจัดหาคอมพิวเตอร์เพิ่มเติม โปรเจกเตอร์ เครื่องฉายภาพทึบแสง และที่สำคัญคือ การติดตั้งระบบ WI - FI รอบโรงเรียน ทำให้นักเรียน สามารถใช้คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก หรือโทรศัพท์มือถือสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็วขึ้น และส่งเสริมความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งในวันเปิดทำการ และวันหยุดราชการ โดยมี คุณครูให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนรู้จากระบบอินเทอร์เน็ตให้กับนักเรียนได้นำไปใช้ในทาง ที่ถูกต้อง และเกิดประโยชน์ ซึ่ง ชีระ บุญเจริญ และวาสนา เกิดไพโรจน์ (2554, หน้า 110 - 112) ได้กล่าวว่า สื่อ และเทคโนโลยี หมายถึง งานที่จัดขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนให้เจริญงอกงาม ตามความสามารถ ช่วยให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมประเมินค่าและประยุกต์สรพความรู้ ทั้งมวลจนสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ สื่อ และเทคโนโลยีการศึกษาที่ดี และมีคุณภาพ จึงไม่ใช่เพียงผู้ช่วยครูในฐานะเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ แต่ยังหมายถึง กระบวนการในการพัฒนา ศักยภาพทุกด้านของผู้เรียนอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548, หน้า 95) ที่กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนจะต้อง ลดบทบาทการสอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ดูแล ส่งเสริม ช่วยเหลือ สนับสนุน ให้ผู้เรียน กระตือรือร้นอยากเรียนรู้ สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการศึกษาจากประสบการณ์จริง ศึกษาจากเรื่อง นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่หลากหลาย สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาต่าง ๆ จึงมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ เพิ่มพูนทักษะ และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน และ เป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนต้องการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

1.3 อาคารสถานที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมีการพัฒนาอาคารสถานที่ โดยมีการทำสีอาคารเรียน โรงฝึกงาน ห้องน้ำนักเรียนใหม่ ทั้งหมด โดยเน้นให้มีสีสันสดใส สวยงาม ได้รับความสนใจของนักเรียน บรรยากาศของสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนก็ได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม มีป้ายความรู้ คำสอน ทางพระพุทธศาสนา และคติเตือนใจติดอยู่ตามต้นไม้ มีการจัดป้ายนิเทศให้ความรู้ตามห้องเรียน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และติดตั้ง WI - FI ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากระบบอินเทอร์เน็ต

มีการสร้างชุมชนที่พักให้นักเรียนพักผ่อน ทำการบ้าน และทำกิจกรรมต่างตามความสนใจ ทำให้บรรยากาศของโรงเรียนคู่จ่านวิทยาคมมีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ เพราะมีความเงียบ สะดวก ปลอดภัย ไร้มลภาวะ มีความเป็นธรรมชาติและเหมาะสมต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพ เพราะนักเรียนรู้สึกดี และมีความสุขที่ได้สัมผัสกับบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ดังเช่น โกวิท วรพิพัฒน์ (กรมสามัญศึกษา, 2544 หน้า 35 - 37) ได้กล่าวถึงบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนว่า เปรียบเสมือนครูที่พูดไม่ได้ และหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า บรรยากาศของโรงเรียนเป็นสภาวะอันเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแล้วส่งผลถึงความรู้สึกของบุคคล เป็นสภาพการณ์ที่ไม่อาจมองเห็น หรือจับต้องได้ แต่เป็นภาพสะท้อนความรู้สึกของบุคคล เมื่อคนปะทะกับสิ่งแวดล้อมแล้วเกิดความรู้สึกที่ดีก็เรียกว่า “บรรยากาศ” ในทางตรงกันข้ามเมื่อคนปะทะสิ่งแวดล้อมแล้วเกิดความรู้สึกที่ไม่ดี ก็เรียกว่า “บรรยากาศไม่ดี” โรงเรียนซึ่งมีบรรยากาศที่ดีจะทำให้นักเรียน และบุคลากรเกิดความรู้สึกพอใจ ภูมิใจ ยินดีพอใจ สบายใจ รู้สึกในความเป็นเจ้าของและอยากมาโรงเรียน โรงเรียนที่มีบรรยากาศไม่ดี ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย หงุดหงิด เฉยเมย ว้าวุ่น และไม่อยากมาโรงเรียน โรงเรียนที่ดีบรรยากาศดีจะทำให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่และมีความสุข แต่ถ้าบรรยากาศของโรงเรียนไม่ดีทุกคนจะมีแต่ความระทมทุกข์ สอดคล้องกับแนวคิดของ สมาน อัสวภูมิ (2551, หน้า 389) ที่กล่าวว่า บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมของการศึกษานับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งเสริมบรรยากาศการสอนของครูไม่น้อย ท่านลองนึกภาพสถานศึกษาที่ประกอบไปด้วยอาคารสวย ๆ มีความมั่นคง เป็นสัดส่วน และมีสภาพแวดล้อมที่ดีทั้งด้านธรรมชาติ กลิ่น และเสียงรบกวน กับอีกด้านหนึ่งคือ สถานศึกษาที่อาคารโทรม และไม่มีฝักันห้อง ต้นไม้ในโรงเรียนก็ไม่มีสักต้น นอกจากนั้น ยังมีเสียงรบกวนจากโรงงานที่อยู่ใกล้ และกลิ่นเหม็นของเสียจากโรงงานโชยมาเป็นระยะ การจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของนักเรียนจะเป็นอย่างไร ผู้บริหารควรได้ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการเรื่องอาคาร และสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นนำไปสู่บรรยากาศของการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง และสอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541, หน้า 183) ที่ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนควรได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีอาคารสถานที่ รวมถึงบริเวณโรงเรียนให้เป็นที่เหมาะสมกับการศึกษาเล่าเรียน เช่น โรงเรียนสะอาด สวยงาม ปลอดภัยจากมิถุนาชิพ ปราศจากมลภาวะ เป็นพิษ เช่น อากาศเสีย มลภาวะทางเสียง และ สุขาภิบาล รังสีตพล อ่างอิงใน สงบ ประเสริฐพันธ์ (2543, หน้า 34) ที่กล่าวว่า โรงเรียน หรือสถานศึกษาจะต้องร่มรื่น มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ทำให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข เช่น ต้นไม้ สระน้ำ อากาศบริสุทธิ์ ไร้ฝุ่น ไร้เสียงรบกวน นำธรรมชาติให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียน โดยฝึกให้นักเรียนร่วมมือกันทำ

1.4. โรงเรียน และชุมชนร่วมมือกันจัดการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนภูจันทน์วิทยาคมกับชุมชนภูจันทน์ร่วมมือกันจัดการศึกษาเป็นอย่างดีภายใต้ศักยภาพที่มีอยู่ ทั้งในส่วน
 ของโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียนที่มีการประชุมร่วมกันในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555
 เพื่อที่จะร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา ยกย่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
 การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้ปกครอง นักเรียนทุกคนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม
 ช่วยกันพัฒนาและแก้ไข้ปัญหา การชี้แจงนโยบายต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ผู้ปกครองนักเรียนได้รับทราบ
 รวมถึงการพัฒนาโรงเรียนที่ผ่านมา และทิศทางการพัฒนาโรงเรียนเพื่อมุ่งสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ
 ในอนาคต มีการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการพัฒนาโรงเรียน พิจารณา และให้ความเห็นชอบ
 แผนปฏิบัติการของโรงเรียน เป็นที่ปรึกษา และให้ข้อคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 ของโรงเรียน ร่วมพิจารณาโครงการที่สำคัญของโรงเรียนตามนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งให้
 ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียน ในด้านความร่วมมือกับองค์กรปกครอง
 ส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลภูจันทน์ พบว่า โรงเรียนร่วมมือกับองค์การบริหาร
 ส่วนตำบลภูจันทน์มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนและเยาวชนในท้องถิ่น โดยองค์การ
 บริหารส่วนตำบลภูจันทน์ให้การสนับสนุนงบประมาณ ได้แก่ การจัดอบรมค่ายคุณธรรมให้กับ
 นักเรียน การอบรมป้องกัน และแก้ไข้ปัญหา ยาเสพติด และการจัดการแข่งขันกีฬาเยาวชนประจำ
 ตำบล เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า โรงเรียนยังร่วมมือกับวัดบ้านภูจันทน์ ประชาชนในชุมชนร่วมมือกัน
 จัดงานบุญประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และการทำนุบำรุง
 พระพุทธศาสนาในวันสำคัญทางศาสนาอยู่เสมอ เป็นการร่วมมือกันที่ส่งผลให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการ
 เรียนรู้ทั้งจากภายในโรงเรียน และในชุมชนของตนเองอย่างแท้จริง ซึ่ง ชีระ บุญเจริญ (2546,
 หน้า 43) ได้กล่าวถึงบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว และสถาบันสังคม
 ในการจัดการศึกษาไว้ว่า ผู้ปกครอง ครอบครัว ประชาชนและสถาบันสังคม มีบทบาทในการจัด
 การศึกษาได้หลายประการ และยังมีบทบาทร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดให้แก่บุตรหลาน
 คือ 1) ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาบุตรหลานของตน 2) ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
 หลักสูตรพัฒนาการเรียนของบุตรหลาน และการเรียนการสอนประจำวัน 3) ร่วมจัดทำหลักสูตร และ
 ติดตามผลการศึกษา เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ติดตาม
 การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาและครู และให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
 4) ร่วมในบรรยากาศการเรียนการสอนของสถานศึกษา หรือร่วมกิจกรรมอื่น ที่สถานศึกษาจัด
 และ 5) ร่วมสนับสนุนกิจกรรมการศึกษา โดยสนับสนุนด้านความคิดมาเป็นผู้นำ มาเป็นกรรมการ
 การร่วมประชุม การให้คำปรึกษาแนะนำการปกป้องดูแล การสนับสนุนทรัพยากรการเงิน วัสดุ
 อุปกรณ์ การร่วมดำเนินโครงการ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิด

ของ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547, หน้า 205) ที่ได้กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถาบันของชุมชน อบรม สั่งสอนให้แก่บุตรธิดาของชุมชนนั้น ๆ เมื่อเด็กจบออกมาต้องใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนนั่นเอง โดยเหตุนี้ชุมชนจึงควรมีสติที่จะรู้ และกำหนดได้บ้างว่า บุตรธิดาของเขาจะมีลักษณะอย่างไร มีความสามารถด้านไหน ทำอะไรได้บ้าง และในอนาคตจะเป็นอย่างไร การที่พ่อแม่ หรือผู้ปกครองจะได้รู้ว่าเด็กของเราจะเป็นอย่างไร มีความสามารถด้านไหนในอนาคตนั้น เขาควรจะได้เข้ามามีส่วนรับรู้ และกำหนดทิศทาง และเป้าหมายของโรงเรียนด้วยตนเอง สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 87 – 90) ที่ได้กล่าวว่า โรงเรียนตั้งขึ้นเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่ชุมชน คุณภาพของการบริการของการศึกษาที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพของคนไทย ในที่สุดโรงเรียนจึงไม่ควรแบกความรับผิดชอบในการบริการทางการศึกษาไว้แต่เพียงลำพัง ควรให้ผู้มีผลประโยชน์ได้เสียหรือตัวแทนผู้มีผลประโยชน์ได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เข้ามาร่วมเป็นเจ้าของโรงเรียนเข้ามาร่วมดูแลผู้เรียนให้ได้รับบริการทางการศึกษาที่ดีที่สุด และกระทรวงศึกษาธิการ ได้สรุปผลที่ได้จากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาไว้ ดังนี้ 1) ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเอง ได้เรียนรู้วิธีแสวงหาความรู้ มีความสุขในการเรียนรู้ และรักที่จะเรียนรู้ ตลอดชีวิต 2) ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนมีความสุข ผู้สอนก็มีความสุข และเรียนรู้ให้พัฒนาครูมืออาชีพ 3) ผู้ปกครองรู้ และเข้าใจความถนัด ความสนใจ ความสามารถ และศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน มีความเข้าใจบทบาทของตน ในการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนความสุขที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) ผู้บริหารได้พัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน เป็นโรงเรียนที่แท้จริงไม่ใช่โรงเรียนสอน และได้ใช้กระบวนการบริหารที่นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วม 5) ชุมชน และสังคมส่วนรวมได้พลเมืองที่มีคุณภาพ ศักยภาพ และมีส่วนรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติ และ 6) องค์กรอื่น ๆ ได้มีส่วนช่วยประเทศในการพัฒนาบุคคลที่จะเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ และศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศต่อไป และสอดคล้องกับแนวคิดของ พนม พงษ์ไพบูลย์ (2554, หน้า 1 – 2) ที่ได้กล่าวว่า โรงเรียนต้องรับฟัง และร่วมมือกับชุมชนที่อยู่รอบ ๆ โรงเรียน ต้องถือว่าโรงเรียนเป็นของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งอยู่ในชุมชน การปกครองดูแลเด็กก็ควรใช้หลักประชาธิปไตย คือ รับฟังความคิดเห็นให้นักเรียน ร่วมดูแลโรงเรียนร่วมคิด ร่วมทำหลักสูตร และวิธีการเรียนการสอน เพราะจะทำให้กระบวนการเรียนการสอนมีชีวิตชีวา และสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน และชุมชนมากที่สุด หน้าที่ให้การศึกษาเด็กไม่ใช่เป็นของโรงเรียนแต่ฝ่ายเดียว ผู้ปกครอง บิดา มารดา มีบทบาท และอิทธิพล

อย่างมากต่อกระบวนการศึกษาการเรียนรู้ของเด็ก ผู้ปกครองชุมชน ต้องถือเป็นหน้าที่เข้าไปช่วย กำกับดูแลโรงเรียน ช่วยเหลือโรงเรียนอย่างใกล้ชิดทั้งด้านร่างกายแรงใจ และแรงปัญญาตาม ความถนัดของแต่ละคน เพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่ดี ทำหน้าที่ให้สมเจตนารมณ์ ของการจัดการศึกษาแก่เด็กทุกโรงเรียนก็เช่น โรงเรียนที่มีโดยทั่วกัน

1.5 ครู และบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ครู และบุคลากร โรงเรียนกุฉินาควิทยาได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพ โดยทุกคนผ่านการเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา เข้าไปตามเป้าหมาย และตัวชี้วัดที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ว่าอย่างน้อยคนละ 3 ครั้ง ต่อภาคเรียน จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกุฉินาควิทยา มีนโยบาย ที่ส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน เพื่อให้เกิด กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังสนับสนุนให้ครูให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งระดับปริญญาโท และ ปริญญาเอก โดยผู้บริหารสถานศึกษามีฐานความเชื่อว่า เมื่อครูได้รับการพัฒนาแล้ว ผลที่เกิดขึ้น ต่อครู และจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน และในที่สุดก็จะผลักดันให้โรงเรียนก้าวสู่ การเป็นโรงเรียนคุณภาพที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกคนในโรงเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษา ของ เซอร์จิโออานนี (Sergiovanni, 1991, pp. 88 - 90 อ้างถึงใน สภท ประเสริฐพันธุ์, หน้า 2) ที่ได้รวบรวมแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน และสรุปผลการศึกษาว่าโรงเรียนดีมีคุณภาพนั้น ควรมีลักษณะดังนี้ โรงเรียนดีมีคุณภาพส่งเสริมปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากร โรงเรียนดี มีคุณภาพพยายามที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการทำงานที่มีมาตรฐานสูงในหมู่ครูอาจารย์ บุคลากร ครูได้รับเกียรติให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในสิ่งที่มีผลกระทบต่องานของครู มีเสรีภาพ ในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ความสามัคคีสามัคคีในหมู่ครู อาจารย์ สร้างบรรยากาศที่ยกย่องให้เกียรติกันและกัน ครูอาจารย์ร่วมมือกันส่งเสริม และพัฒนา ความสามารถในการวิชาชีพแก่กัน โรงเรียนดีมีคุณภาพเน้นการพัฒนาบุคลากร จัดให้มีการฝึกอบรม สัมมนาตามความจำเป็น และความต้องการของครู โรงเรียนพยายามเน้นกิจกรรมให้ครูได้แลกเปลี่ยน ความรู้ ประสบการณ์ และเทคนิคต่าง ๆ ในการสอน สร้างบรรยากาศการพัฒนาบุคลากร ที่เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานที่อาศัยความร่วมมือพึ่งพาอาศัยกันของบุคลากรจัดโอกาสต่าง ๆ ให้บุคลากร ได้พัฒนาตนเองอย่างเพียงพอ โรงเรียนส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารได้มีโอกาสหาทุน และ วิพากษ์วิจารณ์งานที่ทุกคนได้ทำในโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2555, หน้า 180 - 183) ที่ได้กล่าวถึง Ubben et al. (2001); Owens (2001) และ Seyfarth (1999); Hoy and Miskel (2001); Sergiovanni et al. (1999); Razik & Swansen (2001) และนักวิชาการทางบริหาร การศึกษาอีกหลายท่านได้ให้ทัศนะที่สอดคล้องกันว่า การพัฒนาครูนั้นนอกจากจะคำนึงถึง

ความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในบริบทของสังคมแล้ว จะต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในบริบทขององค์กร (Organizational Context) ด้วย นั่นคือ หากต้องการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้มีลักษณะเช่นไร ก็ต้องพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่เป็นไปตามสภาพที่ต้องการนั้น การพัฒนาครูก็จะต้องมุ่งให้เกิดการรับรู้ และเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ จากกระบวนการทัศน์เก่าสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ ทั้งด้านการบริหาร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านอื่น ๆ ตลอดจนมุ่งให้เกิดทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมที่จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตามกรอบของกระบวนการทัศน์ใหม่เหล่านั้น จึงจะทำให้การพัฒนาครูเป็นไปอย่างสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในบริบทขององค์กร นอกจากนี้ ยังมีความเห็นสอดคล้องกันในปัจจุบันนี้ว่า การเรียนรู้ของครู (Teacher Learning) เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาโรงเรียน ซึ่ง เซอร์จิโออานนี (2001, อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2555, หน้า 183) ได้กล่าวถึง ผลการวิจัยของ David & Shields (1999) ที่พบว่า องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนนั้นประกอบด้วย 1) การมุ่งเน้นส่งเสริมการเรียนรู้และปรับปรุงคุณภาพการสอนของครู 2) การมีกรอบแนวคิดในการพัฒนาครูเสียใหม่ว่าให้มองเป็นเหมือนส่วนหนึ่งของชีวิตการปฏิบัติงานประจำวันของครูเอง 3) ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ของครูนั้นควรเน้นการเรียนรู้เนื้อหาใหม่ และวิธีการใหม่ ๆ จากห้องเรียนของตนเองจากเพื่อนครู จากนักพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน และจากผู้บริหารภายในโรงเรียนของตนเอง จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาครู และบุคลากรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะครู และบุคลากรเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญยิ่งขององค์กร ดังที่ สมาน อัสวภูมิ (2551, หน้า 253) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ โอเวน ที่ชื่อว่า “ทรัพยากรบุคคล คือ ชุมทรัพย์ขององค์กร และเวอร์เนอร์ และเดวิส กล่าวว่า การบริหารงานท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และรุนแรงนี้ องค์กรต้องพร้อมในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การปรับตัว และการพัฒนาตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ กระทำได้โดยการยกระดับประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของทรัพยากรองค์กร ประสิทธิภาพ หมายถึง การผลิตสินค้า หรือ การให้บริการที่ถูกต้องให้กับสังคม และประสิทธิผลคือ การใช้ทรัพยากรประหยัดที่สุด แต่ได้ผลิตผลมากที่สุด และด้วยศักยภาพของบุคลากรในองค์กร การทำให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “ทรัพยากรปัจจัยทำให้ทุกอย่างเป็นไปได้ และทรัพยากรบุคคล นำให้สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้น”

1.6 โรงเรียนมีผลงานดีเด่นที่ขอมรับ ผลการวิจัย พบว่าโรงเรียนภูจานวิทยาคม มีการมุ่งเน้นที่จะหาเวทีให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ โดยเฉพาะการแข่งขันทักษะทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 โดยโรงเรียนมีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้นักเรียน

มีทักษะทางวิชาการ และได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ภายใต้ศักยภาพที่มีอยู่ ซึ่งในปีการศึกษา 2554 นักเรียนโรงเรียนภูจานวิทยาคมเข้าร่วมการแข่งขัน และได้รับรางวัลระดับเหรียญทองจำนวน 9 เหรียญ แต่ในปีการศึกษา 2555 นี้ โรงเรียนได้รับรางวัลระดับเหรียญทอง จำนวน 15 เหรียญ และที่น่าสนใจมากคือ เป็นเด็กในกลุ่มพิเศษเรียนร่วม (ใช้เครื่องมือวัดจากศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร พบว่า เป็นเด็กที่อยู่ในกลุ่มบกพร่องทางการเรียนรู้ มีการเรียนรู้ได้ช้า อ่านหนังสือไม่คล่อง และบางส่วนมีสมาธิสั้น) ที่ได้รับรางวัลระดับเหรียญทองจำนวนถึง 5 เหรียญทอง และทุกคนได้รับการส่งต่อไปแข่งขันทักษะทางวิชาการในระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และระดับชาติ ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนได้รับการยอมรับว่า มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับของสังคม ถึงแม้ว่าจะเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก แต่มีความตั้งใจในการดูแลนักเรียนทุกกลุ่มให้ได้รับความรู้ ความสามารถอย่างเท่าเทียมกับทุกคน ซึ่งผลงานในครั้งนี้เกิดจากภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ดูแลเอาใจใส่ทั้งครู และนักเรียน ครูผู้สอนมีความมุ่งมั่นตั้งใจ และความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุง แก้ไข ขอบบพร่อง และพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมการ และการวางแผนการดำเนินงาน ที่ดีมากจนกว่าปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ ยังได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากผู้บริหารโรงเรียน ในการเข้าร่วมแข่งขันทักษะทางวิชาการเป็นอย่างดี จึงเป็นผลงานดีเด่นมากที่สุดของโรงเรียนภูจาน วิทยาคม สอดคล้องกับแนวคิดของ วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2552, หน้า 130) ที่สรุปไว้เกี่ยวกับ การนำแนวคิดการบริหารแบบมุ่งคุณภาพทั่วทั้งองค์กรมาประยุกต์ใช้ คือ 1) การมุ่งให้ความสำคัญ กับนักเรียน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ 2) การปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพของการทำงาน 3) การมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (อ้างถึงใน ภารดี อนันต์นาวี, 2551, หน้า 215) ที่ได้ศึกษา ประสิทธิภาพขององค์กรว่า ความสามารถในการปรับเปลี่ยนพัฒนาโรงเรียน หมายถึง ความสามารถ ของครูใหญ่ และครูในโรงเรียนที่ร่วมกันพัฒนาเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานทั้งด้านวิชาการ การเรียนการสอน เพื่อให้โรงเรียนมีความก้าวหน้าทันกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป โดยพิจารณา จากลักษณะการยอมรับของครูต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งการบริหาร และการเรียนการสอน ความสามารถ ความรวดเร็วของครูต่อการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินการของตนเอง ความกระตือรือร้นของครูที่จะปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ ที่ได้จากการปรับปรุงหรือพัฒนาโรงเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni, 1991, pp. 88 – 90 อ้างถึงใน สงบ ประเสริฐพันธุ์, 2543 , หน้า 84) ที่ได้อ้างถึง นักวิชาการหลายท่าน และได้สรุปผลการศึกษาว่าโรงเรียนดีมีคุณภาพควรมีลักษณะ ดังนี้ โรงเรียนดีมีคุณภาพ เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered) จัดให้นักเรียนเข้าร่วม

ในกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ครู และผู้บริหารมีความเชื่อว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนได้ และถือว่าเป็นความรับผิดชอบที่จะต้องทำให้ทุกคนเรียนรู้ได้จริง ครูแจ้งความมุ่งหวังในตัวนักเรียนให้นักเรียนได้ทราบ จัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพแก่นักเรียน ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรศักดิ์ หลาบมาลา ที่ได้สรุปผลการวิจัย และนำเสนอในสำนักงานปฏิรูปวิชาชีพครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ในบทสรุปสำหรับผู้บริหารไว้ว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้ความสนใจของนักเรียนเป็นจุดเริ่มต้น มีกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน และที่สำคัญที่สุดคือ สอนด้วยความรักและเมตตา จึงทำให้นักเรียนเห็นว่าครู และโรงเรียนเป็นที่พึ่งของตนได้ เกิดกำลังใจที่จะเรียน และจากการที่โรงเรียนกู่จานวิทยาคมที่ตั้งแม้ว่าจะจะเป็น โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลที่มีขนาดเล็ก แต่ได้พยายามที่จะสนับสนุน ส่งเสริม ให้นักเรียนทุกกลุ่มได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ จนมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ของสังคม และมีการบริหารจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ดังนี้คือ จัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น มีการประสานงานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

2. ผลของการทดลองใช้รูปแบบการบริหารในด้านกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ

2.1 ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนให้ความสำคัญต่อการวางแผนเชิงกลยุทธ์ มีการปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องต่อการบริหารเพื่อมุ่งสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ ทั้งนี้แผนกลยุทธ์ของโรงเรียนเริ่มใช้มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป และมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้เหมาะสมกับกลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนรวมทั้งมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ญัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2552, หน้า 12 - 13) ที่กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารงานแบบองค์รวมที่จะแตกต่างจากการบริหารงานตามหน้าที่พื้นฐานทั่วไป ความท้าทายของการจัดการเชิงกลยุทธ์จะอยู่ที่การศึกษา วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์เพื่อการวางแผน และการขับเคลื่อนกลยุทธ์ไปสู่เป้าหมาย โดยที่ผู้บริหารจะต้องรวบรวมข้อมูล ศึกษา และวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ อย่างละเอียด รอบคอบ และมีหลักการ ผู้บริหาร

จะต้องสามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ ประกอบกับความฉลาด ไหวพริบ และความสุ่มลุ่มลึกของตนมาประยุกต์ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาตัดสินใจสร้างกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับสะสางปัญหา นอกจากกำหนดแผนกลยุทธ์อย่างชาญฉลาดแล้ว ผู้บริหารยังต้องวางแนวทางในการดำเนินงาน และการควบคุมการใช้กลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้อย่างราบรื่น หรือมีอุปสรรคน้อยที่สุด ตลอดจนต้องติดตาม ตรวจสอบ วิเคราะห์ และกำหนดแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์ และนำไปใช้ได้ถูกต้อง สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และสอดคล้องกับแนวคิดของ ดร. สุนทรายุทธ (2554, หน้า 215) ที่กล่าวถึงความสำคัญและบทบาทของกลยุทธ์องค์กรว่า องค์กรที่ประสบผลสำเร็จได้จะต้องปรับ หรือประยุกต์กลยุทธ์ใช้นั้นคือ ความสำคัญ หรือประโยชน์ของกลยุทธ์องค์กร ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- 1) กลยุทธ์สามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ สร้างความได้เปรียบที่ถูกต้องเป็นธรรม และยั่งยืนในการแข่งขัน
- 2) สามารถกำหนดพันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ เป็นแนวทาง และเป้าหมายหลัก รวมทั้งเป็นกรอบมิให้องค์กรเดินออกนอกวิถีที่ควรจะเป็น
- 3) ช่วยให้องค์กรสามารถประเมินสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การสร้างกลยุทธ์ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกองค์กร และ
- 4) สามารถนำกลยุทธ์ที่สร้างไว้ดีแล้วนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ ทอมสัน และสตรีกแลนด์ (Thompson & Strickland, 1999, p. 24 อ้างถึงใน ทิระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีไพโรจน์, 2554, หน้า 74) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเชิงกลยุทธ์ สรุปได้ ดังนี้ 1) เพื่อให้แนวทางในการปฏิบัติงานต่อทุกคนในองค์กร โดยเฉพาะในประเด็นสำคัญ “สิ่งที่เราพยายามจะทำ และทำให้สำเร็จ” 2) ทำให้มีความตื่นตัวมากขึ้นต่อทิศทางการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับโอกาสที่เกิดขึ้นใหม่ 3) เพื่อช่วยให้มีเหตุผลในการจัดสรรงบประมาณในการลงทุน จัดกำลังคน และทรัพยากรอื่น ๆ ให้กับแผนงานต่าง ๆ 4) ช่วยให้การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ซึ่งฝ่ายต่าง ๆ ทั้งองค์กรปฏิบัติงานร่วมกันจะได้ตัดสินใจสอดคล้องกันเป็นหนึ่งเดียว และ
- 5) เพื่อช่วยให้เกิดการจัดกิจกรรมล่วงหน้าเพื่อตัดสินใจตอบโต้หรือตั้งรับต่อแนวโน้มต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้ งานวิจัยของ สมหมาย อ้าดอนกลอย (2551, หน้า 61 - 62) ได้สรุปรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางตรงต่อกระบวนการบริหารของสถานศึกษา และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพราะการวางแผนกลยุทธ์เป็นความคิดในการกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์พื้นฐานระยะยาวขององค์กร รวมทั้งการพัฒนาวิธีการ

ในการปฏิบัติงาน และการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติในองค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมาย การวางแผนเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ โดยการวางแผนเชิงกลยุทธ์เปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางหรือเป็นตัวกำหนดแนวทางไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

2.2 การบริหารจัดการศึกษาอย่างมีระบบ ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนกู่จานวิทยาคม ได้นำวงจรคุณภาพของ เดมมิง (Demming Cycle) คือ วงจร PDCA มาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การปรับแผนกลยุทธ์ การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดทำ ID Plan และการดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียนจากการติดตาม สังเกต และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ในการปฏิบัติงานโดยส่วนใหญ่ การบริหารจัดการของโรงเรียนจะเป็นไปอย่างมีระบบ แต่ในด้านการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอน และวัดผลประเมินผลของครูที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน การติดตามนักเรียนบางส่วนที่ยังมีการหลบหนีการเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งโรงเรียนมีการวางแผนที่ดี มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อที่จะแก้ไขปัญหา และมีการลงมือปฏิบัติจริงที่พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน แต่ในทางปฏิบัติ พบว่า ในด้านการกำกับ ติดตาม และการกำหนดแนวทางเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โรงเรียนยังดำเนินการยังไม่ครบวงจร หรือขาดความเข้มข้นจริงจึงในการปรับปรุง และนำมาพัฒนา ซึ่งถ้าโรงเรียนดำเนินการอย่างครบวงจร และมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้การพัฒนาโรงเรียนเพื่อมุ่งสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น การบริหารงานตามวงจรคุณภาพ PDCA จึงน่าว่ามีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน สอดคล้องแนวคิดของ วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2552, หน้า 75 – 76) ที่กล่าวว่า หลักการสำคัญของแนวคิดนี้อยู่บนพื้นฐานของการทำงานที่มีความคงเส้นคงวา (Stable) และสามารถทำนายได้ (Predictable) เมื่อใช้หลัก PDCA ในการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องแล้ว จะส่งผลให้งานที่กระทำอยู่มีคุณภาพตลอดไปภารกิจหลักของการปรับปรุงคุณภาพโดยการใช้วงจร PDCA มีดังต่อไปนี้ คือ 1) การวางแผน (Plan - P) หมายถึง ขั้นตอนการศึกษาปัญหา การกำหนดเป้าหมาย การแก้ปัญหา และการวางแผนแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน 2) การปฏิบัติตามแผน (Do - D) หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินการแก้ปัญหา หรือนำวิธีการแก้ปัญหาไปปฏิบัติ 3) การตรวจสอบ (Check - C) หมายถึง ขั้นตอนการเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาที่ได้จากการตรวจสอบแล้วว่าได้ผลการกำหนดเป็นมาตรฐานการทำงานเพื่อยึดถือเป็นแนวปฏิบัติต่อไป หากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้นให้ปฏิบัติตามการแก้ไข ตามลักษณะของปัญหาที่ค้นพบ และ 4) การพัฒนา และแก้ไขปรับปรุง (Action - A) หมายถึง ขั้นตอนการแก้ไข ปรับปรุง หรือ

การพัฒนา ระบบ การปฏิบัติงานที่เป็นข้อบกพร่องให้แก้ไขไปตามมาตรฐาน ซึ่งอาจจะจำเป็นต้องมีการวางแผนดำเนินงานใหม่ก็ได้ สอดคล้องกับสำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2549, หน้า 4) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุถึงมาตรฐานที่กำหนดต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) ที่ทุกกิจกรรม/ โครงการ/ งาน มีเป้าหมายเดียวกัน คือ การยกระดับคุณภาพผู้เรียนทุกด้าน มีการพัฒนาปัจจัยให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประการสำคัญต้องมีระบบ และกลไกการปฏิบัติงานตามแผน รวมทั้งติดตามกำกับกับการดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และสอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2543, หน้า 9) ที่กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาคนในสถานศึกษาก็เหมือนกับการสร้างบ้าน เพียงแต่การสร้างบ้านนั้นต้องใช้สถาปนิก ซึ่งเป็นบุคลากรภายนอกมาดำเนินการ และเมื่อสร้างเสร็จแล้วก็เสร็จเลยไม่ต้องทำต่อ แต่กระบวนการสร้างคนนั้น ผู้ที่เป็นสถาปนิกคือ ครู และผู้บริหาร ซึ่งเป็นบุคลากรภายในจะต้องร่วมกันพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพดี และจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุด ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษามีการร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการพัฒนาเด็กให้มีคุณสมบัติเป็นอย่างไร และถ้าจะให้เด็กมีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ก็ต้องช่วยกันคิด และช่วยกันวางแผน (Plan) ว่าจะต้องทำอย่างไร แล้วช่วยกันทำ (Do) ช่วยกันตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (Action) เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม

2.3 การบริหารแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนภูจานวิทยาคมเป็นโรงเรียนที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการบริหาร การดำเนินงาน/ โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานภายในโรงเรียนที่ผู้บริหาร ครูได้มีส่วนสำคัญในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมพัฒนาจนทำให้การบริหารงานของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูมีความพึงพอใจต่อการได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และร่วมกันปฏิบัติงานต่าง ๆ ในส่วนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนก็มีความพึงพอใจที่ได้รับเกียรติจากทางโรงเรียนในการร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความเป็นกัลยาณมิตรสูง ทำให้ครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการพัฒนาโรงเรียน และโรงเรียนแห่งนี้จะมีลักษณะเด่น

ที่เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ทำให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะช่วยกันทำงานอย่างเต็มความสามารถในทุก ๆ งาน หรือกิจกรรมของโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547, หน้า 11) ที่ได้กล่าวถึงปรัชญาการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการทำงานในบรรยากาศแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจในกระบวนการบริหาร 2) โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย สติปัญญา ความสามารถ เสริมถูกสังคม ฯลฯ ทำให้ไม่สามารถกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยคน ๆ เดียว จึงต้องมีการร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหาในข้อจำกัดดังกล่าว และ 3) การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการบริหารจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้การทำงานมีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย เพราะเป็นบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความผูกพันทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมที่มีต่อกิจกรรมนั้น ๆ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชร. สุนทรายุทธ (2551, หน้า 555) ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ 1) การยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง เขาจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น 2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้รับบริการ ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความราบรื่นมากขึ้น 3) ความผูกพันของบุคคลต่อองค์กรเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีส่วนร่วมกระบวนการขององค์กรที่สำคัญ เช่น การตัดสินใจโดยรวมคิดร่วมทำมากขึ้น 4) ความไว้วางใจฝ่ายบริหารมีมากขึ้น บุคคลมีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นที่ไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น 5) การบริหารผู้ใต้บังคับบัญชามีความง่ายขึ้น ถ้าหากว่าผู้ใต้บังคับบัญชาผูกพัน ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้นการบริหารจะมีความง่าย 6) การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการตัดสินใจทางการบริหารมาจากบุคคลหลายฝ่ายด้วยกันในการคิดแก้ปัญหา 7) การตัดสินใจโดยอาศัยการสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้องค์กรมีสิ่งย้อนกลับจากบุคลากรได้เป็นอย่างดี และ 8) การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยปรับปรุงทีมงานให้ดีขึ้น ซึ่งทีมงานมีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่เผชิญกับองค์กรได้ดีขึ้น

นอกจากนี้ วินัย ดิสงส์ (2553, หน้า 12 - 29) ได้กล่าวถึงการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เข้ามามีบทบาทร่วมคิดร่วมวางแผน และร่วมทำงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพัน ผูกมัด และตกลงใจร่วมกันในการบริหาร และพัฒนาโรงเรียนโดยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) รูปแบบการกำหนดกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) กระบวนการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) กระบวนการที่ครูมีส่วนร่วมการพัฒนาครู โดย “ครูช่วยครู” 4) กระบวนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ 5) กระบวนการบริหารโดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วม 6) กระบวนการบริหารโดยผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนมีส่วนร่วม 7) เทคนิควิธี

การเสริมสร้างพลัง การมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพ โดยผลของการดำเนินการบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) ทำให้เกิดความร่วมมือ รวมพลังสามัคคีการทำงานเป็นทีม เป็นกลุ่ม ทำให้มีการสนับสนุนการทำงาน สร้างผลงานได้มากขึ้นในเวลาที่ย่ำกัด 2) บุคลากรมีขวัญกำลังใจที่ได้มีส่วนร่วม ได้รับการยอมรับจากฝ่ายบริหารมีความภาคภูมิใจ มีความกระตือรือร้นทำงานอย่างเต็มความสามารถ ช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น 3) การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ลดความขัดแย้ง ลดการต่อต้านจากฝ่ายปฏิบัติได้มีโอกาสร่วมทำงาน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ทำให้ลดปัญหาในการทำงาน งานสำเร็จได้รวดเร็วเพราะความร่วมมือจากทุกคนทุกฝ่าย 4) ทำให้เกิดกระบวนการประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่ร่วมมือกัน แบ่งงานกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน การร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบเป็นการเพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพงาน ทำให้การใช้ทรัพยากรประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด และ 5) ทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีการทำงานควบคุมงานกันเอง เป็นการแบ่งเบาภาระของฝ่ายบริหารให้ลดลง ทำให้ฝ่ายบริหารทำงานได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผลงานดีขึ้นมีคุณภาพสูงขึ้น แสดงถึงการบริหารที่มีประสิทธิภาพ

2.4 การมีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความตั้งใจในการทำงาน มีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนแสดงความสามารถ การส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากระบบอินเทอร์เน็ต มีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความกระตือรือร้น คล่องตัวสูง มีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดีกับทุก ๆ คนที่เกี่ยวข้อง มีความกล้าคิด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจ เพื่อให้ระบบการบริหารงานมีประสิทธิภาพดีขึ้น ส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อที่จะร่วมกันพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพสูงเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า ครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้การยอมรับและมีความเชื่อมั่นในตัวผู้บริหารสถานศึกษาที่จะใช้ภาวะผู้นำในการบริหารให้โรงเรียนมีคุณภาพที่ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544, หน้า 35) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้นำที่มีประสิทธิผล (Personality Traits of Effective Leaders) ไว้ดังนี้ 1) เป็นบุคคลที่ทำให้องค์กรมีความก้าวหน้า และบรรลุผลสำเร็จ 2) เป็นผู้ที่มีความสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชา 3) การมุ่งใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตามการติดต่อสื่อสาร และมีอิทธิพลเหนือผู้ได้บังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ของการบริหารที่ดำรงตำแหน่งอยู่ 4) ผู้นำมีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์กร และ 5) ผู้นำเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม และสามารถนำกลุ่มให้ปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร และสอดคล้องกับแนวคิดของ ภารดี อนันต์นาวิ (2551, หน้า 77 - 78) ที่ได้กล่าวว่า ผู้บริหารองค์กรควรจะมีภาวะผู้นำ เพราะภาวะผู้นำของผู้บริหาร

เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีส่วนกำหนดความอยู่รอดและความเจริญเติบโตขององค์กร ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อหน่วยงาน ดังนี้ 1) เป็นส่วนที่ดึงความรู้ความสามารถต่าง ๆ ในตัวผู้บริหารออกมาใช้ กล่าวขยายความก็คือ แม้ผู้บริหารมีความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องงานมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าหากขาดภาวะผู้นำแล้ว ความรู้ความสามารถดังกล่าวมักจะไม่ได้ถูกนำออกมาใช้ หรือไม่มีโอกาสใช้อย่างเต็มที่ เพราะไม่สามารถกระตุ้นหรือชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตาม และปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ 2) ช่วยประสานความขัดแย้งต่าง ๆ ภายในหน่วยงาน ถ้าผู้บริหารในหน่วยงานมีภาวะผู้นำที่มีคนยอมรับนับถือแล้ว มักจะสามารถประสานหรือช่วยบรรเทาความขัดแย้งระหว่างบุคคลต่าง ๆ ได้โดยการชักจูงประนีประนอม หรือประสานประโยชน์เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ ในหน่วยงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และร่วมมือกันฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อให้หน่วยงานมีความเจริญก้าวหน้า และ 3) ช่วยโน้มน้าวชักจูงใจให้บุคลากรทุ่มเทความรู้ความสามารถให้แก่องค์กร องค์กรจะต้องมีปัจจัยเอื้ออำนวยหลายอย่างเพื่อที่จะทำให้สมาชิกตั้งใจ และทุ่มเททำงานให้ เช่น บุคคลได้ทำงานตรงตามความถนัด และความสามารถ ผู้บังคับบัญชาต้องรู้จักรับฟังความคิดเห็น การประเมินผลการปฏิบัติงานต้องมีความยุติธรรม และสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือ ผู้บริหารองค์กรจะมีภาวะผู้นำในตัว จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดการยอมรับ ศรัทธา และเชื่อมั่นว่า ผู้บริหารไม่เพียงแต่นำองค์กรให้อยู่รอดเท่านั้น แต่จะนำความเจริญก้าวหน้า ความภาคภูมิใจ เกียรติยศชื่อเสียง และความสำเร็จมาสู่องค์กรด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แมนแนสส์ (Manasse, 1986 อ้างถึงใน สำนักพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549 หน้า 57) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า ผู้นำทางการศึกษาที่จะทำให้โรงเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง ต้องมีความสามารถที่จะเป็นได้ทั้งผู้นำและผู้บริหารจัดการ โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) มีวิสัยทัศน์ 2) มีความเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน 3) เห็นความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ 4) มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และเป็นผู้ฟังที่ดี 5) มีการทำงานเชิงรุก (Proactive) และ 6) และเป็นผู้ที่กล้าเสี่ยง (Risk - Takers)

2.5 การสร้างขวัญกำลังใจให้กับครู และบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนภูจานวิทยาคมทุกคนได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงานเป็นอย่างดี ทั้งในด้านการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ และประสบการณ์เพิ่มสูงขึ้นในการเข้าร่วมประชุม อบรมสัมมนาทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุน ดูแล เอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ โรงเรียนมีการส่งเสริมให้ครูได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน รู้จักการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาโรงเรียน ทุกคนได้รับการมอบหมายงานให้มีความรับผิดชอบตามบทบาท และหน้าที่พึงมีพึงได้ในระบบราชการ ได้รับการสนับสนุนให้มีความก้าวหน้าด้านวิชาชีพ เช่น การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

การจัดทำผลงานทางวิชาการ เพื่อเลื่อนวิทยฐานะ เป็นต้น และโรงเรียนยังส่งเสริมให้ครู และบุคลากรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความรัก ความสามัคคี และสนุกสนานร่วมกัน เช่น การชื่นชมยินดี ความสำเร็จของเพื่อนร่วมงานในกิจกรรมต่าง ๆ การร่วมแสดงความยินดีในวันสำคัญของเพื่อน ครู และบุคลากร การได้รับการยกย่องชมเชยในที่ประชุม และโอกาสอันสมควร รวมถึงมีการสังสรรค์ ในบางช่วงเวลาอย่างเหมาะสม เช่น การรับประทานอาหารร่วมกัน การร่วมงานเลี้ยงต่าง ๆ ของโรงเรียน และชุมชน และยังมีการสนับสนุนสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับครูตามสิทธิที่พึงมีพึงได้ในระบบราชการ มีการจัดหาชุดยูนิฟอร์ม และชุดกีฬาให้กับครู และบุคลากร ซึ่งส่งผลดีต่อขวัญ และกำลังใจของครู และบุคลากรเป็นอย่างดีสอดคล้องกับแนวคิดของ กานดา จันทร์เยี่ยม (2546, หน้า 94 - 95) ได้สรุปเกี่ยวกับขวัญ และกำลังใจในการทำงานว่า ขวัญ และกำลังใจในการทำงาน เป็นสภาพทางจิตใจของบุคคลในกลุ่ม หรือองค์กรที่ก่อให้เกิดกำลังใจ ทศนคติ และความพอใจ ในงาน ซึ่งจะส่งผลให้มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานในความรับผิดชอบของตนอย่างไม่ลดละ เพื่อให้ บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มที่วางไว้ และดร. สุนทรายุทธ (2553, หน้า 168 - 170) ได้กล่าวว่า โดยทั่ว ๆ ไป ขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่สามารถแสดงออกด้วยความกระตือรือร้น ความหวัง ความกล้า ความเชื่อมั่น ในทางตรงข้ามหากปราศจากขวัญก็จะแสดงโดยเฉื่อยชา เฉยเมย ระวัง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง พฤติกรรมของบุคคลที่มีขวัญดี และขวัญไม่ดี มักจะแสดงออกดังต่อไปนี้

- 1) มีความกระตือรือร้นที่จะร่วมทำงานเพื่อมุ่งให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย
- 2) มีความผูกพันต่อองค์กร
- 3) บุคคลจะอยู่ในระเบียบวินัย และเต็มใจที่จะทำตามกฎข้อบังคับต่าง ๆ
- 4) พยายามที่จะแก้ปัญหา ที่องค์กรประสบอยู่ตลอดเวลา
- 5) มีแรงจูงใจ และความสนใจในการทำงาน
- 6) มีความคิดสร้างสรรค์ และสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบุคคล และคณะ และองค์ประกอบที่มีผลต่อขวัญ และกำลังใจในการทำงาน ได้แก่

- 1) การติดต่อสื่อสารที่ดี เข้าใจตรงกัน มีบรรยากาศเป็นมิตร
- 2) สภาพการทำงานที่ดี
- 3) ชั่วโมงทำงานอย่างเหมาะสม
- 4) มีการแข่งขันที่เป็นการแข่งขันกับตัวเองมากกว่าบุคคลอื่น
- 5) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา
- 6) มีความศรัทธา และวิธีการทำงานของหัวหน้างาน และ 6) การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับชุมชน ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และร่วมมือกันจัดการศึกษาภายใต้ศักยภาพที่มีอยู่ เครือข่ายชุมชนที่สำคัญต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนประกอบด้วย 1) คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ที่มีส่วนสำคัญในการเป็นที่ปรึกษา และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการพัฒนาโรงเรียน 2) องค์การบริหารส่วนตำบลกู่จานที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียน และชุมชนร่วมกันทั้งทางด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน และการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนและชุมชน การจัดการแข่งขัน กีฬาเพื่อพัฒนาเยาวชน เป็นต้น 3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (สถานีอนามัย)

ที่ร่วมมือกับโรงเรียนในการดูแลด้านสุขภาพของนักเรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และ 4) วัดบ้านกู่จานที่สนับสนุนการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน และส่งเสริมด้านการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับชุมชนของโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ กอร์ดัน (Gorton, 1976, p. 343 อ้างถึงใน สมาน อัสวภูมิ, 2551, หน้า 394) ที่กล่าวว่า สถานศึกษามีได้ตั้งอยู่โดดเดี่ยว และแปลกแยกจากชุมชน ความจริงแล้ว สถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จึงมีความสำคัญ และจำเป็นที่สถานศึกษาและชุมชนต้องมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันและกัน และสอดคล้องกับ กรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 109 - 112) กล่าวว่า ชุมชน หมายถึง การอยู่ร่วมกันของคนเป็นสังคม มีสถาบันทางสังคมที่จำเป็น เช่น วัด โรงเรียน สถานีนามัย ฯลฯ มีระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเกี่ยวข้องระหว่างคนในชุมชน โดยมีวัฒนธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว โรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมของชุมชน มีหน้าที่ให้การศึกษาแก่ชุมชน ช่วยพัฒนาให้ชีวิตของคนในชุมชนได้เป็นไปตามแบบแผนที่ดีกว่า ด้วยกระบวนการพัฒนาความสามารถทั้งในด้านเจตคติ พฤติกรรม และค่านิยม หรือคุณธรรมของบุคคลให้การเรียนรู้ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน หรือสภาพแวดล้อมทั่วไป เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และทำประโยชน์ต่อสังคมที่ตนอยู่ได้ และได้นำแนวคิดของ โกวิท วรพิพัฒน์ อดีตอธิบดีกรมสามัญศึกษาที่ได้สรุปว่าโรงเรียนที่ดี ต้องไม่แปลกแยกจากชุมชน คำว่าโรงเรียนไม่แปลกแยกจากชุมชน หมายความว่า โรงเรียนไม่แตกต่าง ผิดเพี้ยน และพรากรออกไปจากชุมชนนั่นเอง โรงเรียนที่ดีจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทำหน้าที่ให้การศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สัมพันธ์สอดคล้องกับความต้องการชุมชน (School in the Community) และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในการสนับสนุน หรือให้แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนด้วย (Community in the School) นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 86 - 87) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างเครือข่ายและการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มคุณภาพ โอกาส ความทัดเทียมของการศึกษา และประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนหลายแห่ง อาจรวมกันเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สถานศึกษาหลายแห่งอาจสร้างเครือข่ายกับส่วนราชการอื่นเพื่อใช้เป็นที่พักพิหาหาความรู้แก่ผู้เรียน สถานศึกษาหลายแห่งอาจสร้างเครือข่ายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านการเงิน อุปกรณ์ เครื่องมือ และวิทยากรให้ความรู้ในหลายเรื่องเป็นอย่างดี ผู้ปกครอง เอกชน องค์กรเอกชนเป็นกลุ่มอีกกลุ่มหนึ่งที่มีผลประโยชน์ได้เสียโดยตรงกับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนต้องสร้างเครือข่ายกับผู้ปกครอง เชื้อเชิญให้ผู้ปกครองเข้าร่วมกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษา ร่วมมือในการอบรมคุณธรรม จริยธรรมของบุตรหลาน และร่วมมือในการจัดบริการให้แก่ผู้เรียนด้านที่ผู้ปกครองมีความเชี่ยวชาญ

นอกจากนี้ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอค้นพบเพิ่มเติมว่า เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพที่มีความสมบูรณ์ และคาดว่าจะส่งผลดีต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้เพิ่มสูงขึ้น โรงเรียนกู่จานวิทยาคมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเพิ่มกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศอีก 3 องค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วย 1) การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เข้มแข็งเพิ่มขึ้น 2) การจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน และ 3) การสร้างเครือข่ายทางสนับสนุนทางวิชาการ และงบประมาณในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เข้มแข็งเพิ่มขึ้น จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนกู่จานวิทยาคมมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครบตามองค์ประกอบที่สำคัญที่ประกอบด้วย 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4) การป้องกัน และแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อ แต่ในด้านการดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จ โรงเรียนควรมีการดำเนินการตามระบบอย่างเข้มแข็ง และจริงจังมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะคุณครูที่ปรึกษาที่จะต้องมีความบทบาทสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มมากขึ้น เปรียบเสมือนกับเป็นคุณครูพ่อ คุณครูแม่ของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ แต่อาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง หรือเพื่อนบ้านที่พ่อแม่ฝากให้ช่วยดูแล ทำให้นักเรียนขาดความรักความอบอุ่น หรือความสมบูรณ์ในครอบครัว นักเรียนบางส่วนเป็นเด็กกลุ่มพิเศษที่มีลักษณะเรียนรู้ได้ช้า อ่านไม่คล่องเขียนไม่คล่อง สมาธิสั้น บางส่วนเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หลกหนีการเรียนซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ และควรมีการประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนอย่างสม่ำเสมอถึงแม้ว่าจะทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัดก็ตามเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546, หน้า 1) ที่ได้กล่าวว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือ การส่งเสริม พัฒนา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหให้กับนักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 1) ได้มีเจตนารมณ์ และหลักการพื้นฐานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานที่เป็นแบบแผนขั้นตอนชัดเจนในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมรับผิชอบ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ปัญหาจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้เป็นให้เป็นแนวทางที่มุ่งวางพื้นฐาน และแนวทางการดำเนินการในประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) การปรับเปลี่ยนบทบาท และ

เจตคติของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มุ่งไปสู่ความรับผิดชอบในการดูแลพัฒนาการของนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม (Educating the Whole Child) 2) การวางระเบียบที่จะสร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคนมีครู-อาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงประสานการดำเนินงานทุกส่วนทั่วทั้งโรงเรียน 3) การสนับสนุนให้ครู – อาจารย์ได้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้ปกครองเพื่อให้การดูแลทางด้าน โรงเรียน และชุมชนเชื่อมประสานกัน 4) การส่งเสริมให้ผู้ปกครองรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยกันเฝ้าระวัง ดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุน บุตรหลาน และ 5) การประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งต่อ และรับช่วงการแก้ไข ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ และสหวิชาชีพ

2. การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน

จากการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ มีความตั้งใจที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนเป็นอย่างดี แต่เนื่องด้วยปัจจัยความพร้อมทางด้านครอบครัวของนักเรียน และการที่นักเรียนมีศักยภาพ หรือความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องหาวิธีที่ครูผู้สอนจะต้องพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ดังเช่นที่กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 25) ที่ได้กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนรู้ว่าการจัดการเรียนรู้ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ซัวซ่า (Souza, 1995 อ้างถึงใน อรรถวิทย์ ทัศนะ, 2546, หน้า 39) ที่กล่าวว่า ครูต้องเข้าใจว่านักเรียนมีแบบการรับรู้ของตนเองที่แตกต่างกัน ระหว่างการเรียนรู้จะมีพฤติกรรมแตกต่างกัน

และครูต้องรู้แบบที่นักเรียนของตนเรียนได้ดีที่สุด และสอดคล้องกับที่สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548, หน้า 54) ได้สรุปไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เอาชีวิตจริง และเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนมีอิสรภาพได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ทั้งจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม ส่วนในด้านการวัดผลประเมินผลนั้นครูผู้สอนควรที่จะใช้วิธีการที่หลากหลาย และมีความเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนนั่นเอง

3. การสร้างเครือข่ายทางสนับสนุนทางวิชาการ และงบประมาณ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนในการสนับสนุนการจัดการศึกษาได้ดีทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (สถานีอนามัย) แต่ยังจำเป็นที่จะต้องสร้างเครือข่ายทางวิชาการมาสนับสนุนการจัดการศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ หรือด้านการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น โดยอาจจะร่วมมือกับมหาวิทยาลัย โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมมากกว่า หรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ รวมทั้งการเข้าร่วมโครงการพิเศษทางวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ องค์การภาครัฐ และภาคเอกชนอื่น ๆ เพื่อให้โรงเรียนมีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการสูงขึ้น ดังเช่นที่ วิชัย ตันศิริ (2554, หน้า 66 - 67) ที่กล่าวว่า เครือข่ายการเรียนรู้จะเป็นวิธีการจัดการศึกษาตลอดชีวิตแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ จะพัฒนารูปแบบนี้ให้มีผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะต้องตระหนักถึงศักยภาพของสถาบันทางสังคมทั้งหลาย (การเมือง ศาสนา วัฒนธรรมฯลฯ) และจะต้องกระตุ้นให้สถาบันเหล่านั้นได้เล่นบทบาททางการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลักของเขา หากทำได้ดังนี้ ก็จะเกิดระบบการศึกษาตลอดชีวิตที่แท้จริง นอกจากนี้ เนื่องจากโรงเรียนเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ได้รับงบประมาณจำกัด ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในชุมชนโดยรอบโรงเรียน ยังมีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ดีนัก โรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องขยายเครือข่ายไปยังองค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน หรือสถาบันทางสังคมอื่น ๆ นอกเหนือจากในชุมชนในการระดมทรัพยากรสนับสนุนงบประมาณการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 79 - 80) ที่ได้สรุปไว้ว่า การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับ และหลายวิธี ซึ่งความยากง่ายขึ้นอยู่กับเวลา และความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากการสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะ และศักยภาพ

ของบุคลากรทางการศึกษาควบคู่กันไปด้วย ในส่วนสถานศึกษาการส่งเสริมการสร้างเครือข่าย และการบริหารแบบมีส่วนร่วมถือได้ว่าเป็นเงื่อนไข และเป็นกุญแจดอกสำคัญของความสำเร็จ ในการพัฒนาให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง และเอื้อต่อ ประโยชน์สุขของผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง เพราะกระบวนการสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยที่สนับสนุน และส่งเสริมให้สถานศึกษา มีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาสถานศึกษายุคใหม่ที่ต้องการให้เกิดภาพรวมอันเป็นผลจาก ความรู้สึกเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมในประโยชน์ และมีความเชื่อมั่นในความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการมี ส่วนร่วม และการสร้างเครือข่าย ดังนี้ 1) เป็นการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาสู่เป้าหมาย การปฏิรูปการเรียนรู้ 2) เป็นการเชื่อมโยงบุคลากรจากส่วนงานต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งวิธีการทำงาน ประสานการดำเนินงานให้มีโอกาสทำงานร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความเข้าใจกับผลงานที่มีประสิทธิภาพ 3) เป็นการสร้างความเชี่ยวชาญให้สมาชิก โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน 4) เป็นการรวม ทรัพยากรเข้าด้วยกันเพื่อการบรรลุผล ซึ่งไม่ประสบความสำเร็จหากต่างคนต่างทำ 5) เป็นการแบ่งปัน ความคิด และปัญญา ทำให้ร่วมกันแก้ไขปัญหามาเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และ 6) ลดระยะเวลา การทำงาน และการใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน สามารถพัฒนาได้ก้าวหน้ารวดเร็ว ส่งผลต่อสังคมในวง ที่กว้างขึ้น ดังนั้น ความร่วมมือในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมที่เป็น พันธมิตรของภาคราชการ โดยเฉพาะในสถานศึกษา ทำให้เกิดการบริหารที่ดี เกิดการแบ่งสรร ทรัพยากรอย่างยุติธรรม และลดความขัดแย้งในสังคม และที่สำคัญที่สุดคือ การสร้างกลไก ของการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อประโยชน์สุขของผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในระดับนโยบายโรงเรียน

1. โรงเรียนควรกำหนดนโยบายในการเป็นโรงเรียนคุณภาพในด้านการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นการเร่งด่วน และสื่อสารให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนได้ทราบถึงเหตุผล และความจำเป็นของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นภายใต้ความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนทุกคน

2. โรงเรียนควรพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลของครู ให้มีความหลากหลาย และเหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคลของนักเรียน พื้นฐานของนักเรียนที่ส่วนใหญ่มาจากนักเรียนที่มีพื้นฐานการเรียนรู้ที่ไม่ดีนัก และบางส่วนมาจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ซึ่งจะต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ โดยโรงเรียน

การบูรณาการกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้มีคุณภาพ การเรียนรู้สูงขึ้น

3. โรงเรียนควรมีกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสนับสนุนทางวิชาการ และงบประมาณ เพิ่มขึ้นทั้งจากองค์กรภาครัฐ และเอกชน หรือการเข้าร่วมโครงการพิเศษจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา และการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติ

1. การจัดประชุมครู และผู้ปกครองนักเรียนในการสร้างกระบวนการความร่วมมือกัน พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในนักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ รวมทั้งมีการประสานงาน กับผู้ปกครองนักเรียนอย่างต่อเนื่องในการแก้ปัญหานักเรียนการลบนีการเรียน หรือมีปัญหา ด้านผลการเรียนให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

2. การกำหนดบทบาทให้ครูที่ปรึกษาได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนา คุณภาพนักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการตามระบบอย่างจริงจัง โดยเฉพาะ มีการเยี่ยมบ้านนักเรียนกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มมีปัญหาเพิ่มเติม การจัดกิจกรรมห้องเรียนอบอุ่นเสมือน บ้าน หรือโฮมรูม (Homeroom) การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) การช่วยเหลือ นักเรียนที่มีปัญหาได้หาทางออกอย่างเหมาะสม และการให้คำปรึกษาบนพื้นฐานของความรัก ความเมตตาอย่างอบอุ่นให้นักเรียนมีความสุขในการมาโรงเรียน

3. การเสริมสร้างให้ครูผู้สอนให้มีเทคนิค วิธีการสอนและการวัดผลประเมินผล ให้เหมาะสมกับศักยภาพนักเรียน ใช้วิธีการที่มีความหลากหลายมากขึ้นตามความแตกต่าง และ ความสามารถของนักเรียนแต่ละคน เน้นการส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาตามธรรมชาติ และศักยภาพของตนเอง ภายใต้ความรักความเข้าใจ และการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญ และค้นพบความสามารถ ของตนเอง มีความคิดในการพัฒนาตนเองด้านการเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน โดยอาจเชิญ วิทยากรภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือจิตวิทยาช่วยมาสร้างความรู้ ประสบการณ์ และแรงบันดาลใจในความสำเร็จให้กับนักเรียน

5. การส่งเสริมให้วิทยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เข้ามาช่วยเหลือ โดยการสอนนักเรียน ในสาขาวิชาที่ขาดแคลน เช่น เกษตรกรรม อาจดำเนินการได้ในรูปแบบของรายวิชา หรือกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนตามความเหมาะสม

6. การสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูได้ผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เหมาะสมกับ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และมุ่งเน้นการให้ครูได้ใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนการจัด การเรียนการสอนให้มากขึ้น

7. การส่งเสริมให้ครูได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อค้นหารูปแบบที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีความเหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นอย่างยั่งยืน ทั้งนี้การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาคุณภาพทั้งองค์กรของโรงเรียน เมื่อระบบที่นำมาทดลองใช้ครั้งนี้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามเป้าหมายด้านอื่น ๆ แล้ว คาดว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมีแนวโน้มจะได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้นต่อไป
2. การนำวิธีการวิจัยในรูปแบบอื่นๆมาพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ยังไม่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณภาพอย่างสมบูรณ์แบบต่อไป